

ΤΑ ΔΥΤΙΚΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

László Vértesy

Η περιοχή είναι υπανάπτυκτη όσον αφορά την οικονομία και τις υποδομές. Τα Βαλκάνια και, κυρίως το δυτικό τμήμα τους, έχουν τους χαμηλότερους οικονομικούς δείκτες στην Ευρωπαϊκή ήπειρο, και σε διεθνές επίπεδο μπορούμε να τα βρούμε ανάμεσα στις άπορες χώρες. Στην Ευρώπη μόνο τα πρώην μέλη της Σοβιετικής Ένωσης είναι πίσω από αυτό και ένα συγκεκριμένο ποσοστό από τις προηγούμενες αποικίες, που δε θα μπορούσε να καλύψει τη διαφορά, δείχνει παρόμοια άσχημα αποτελέσματα σε άλλα μέρη του κόσμου.

Πράγματι, τα δυτικά Βαλκάνια είναι η λιγότερο ενσωματωμένη και η πιο ασταθής περιοχή της ηπείρου και με πολλούς άλλους τρόπους έχει μείνει πίσω σε σχέση με άλλα μέρη της Ευρώπης. Υπάρχει ο φόβος ότι με την πρόοδο της Ευρωπαϊκής ενσωμάτωσης αυτό το χάσμα θα μεγαλώσει ακόμα περισσότερο ανάμεσα στις δύο πλευρές. Αυτό το γεγονός φαίνεται να πιστοποιείται από την επέκταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) το 2004 και το 2007, από ό,τι άφησε έξω αυτή η περιοχή. Λόγω της ένταξης των γειτονικών τους χωρών στην ΕΕ, οι διαφωνίες ενισχύθηκαν, ώστε τονίσθηκαν περισσότερο οι περιφερειακές ελλείψεις.

Οι Βρυξέλλες ταξινομούν την περιοχή αυτή σε δύο κατηγορίες:

- Υποψήφιες χώρες για ένταξη, οι οποίες είναι η Κροατία, η Μακεδονία (γνωστή επίσημα ως: Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Σύμφωνα με τους ντόπιους είναι Μακεδονία, την οποία δεν πρέπει να συγχέουμε την ομώνυμη ελληνική περιοχή) και η Τουρκία.
- Εν δυνάμει υποψήφιες χώρες για ένταξη, δηλαδή η Αλβανία, η Βοσνία – Ερζεγοβίνη (με επίσημη ονομασία: Βοσνία και Ερζεγοβίνη), το Μαυροβούνιο, η Σερβία και το Κόσσοβο (το τελευταίο θα μπορούσε να είναι μέλος υπό των όρων της 1244^{ης} ετυμηγορίας του Συμβουλίου Ασφαλείας).

Τα κράτη της περιοχής ανήκαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία μέχρι το τέλος του τελευταίου τετάρτου του 19^{ου} αιώνα, ή μάλλον μέχρι το τέλος του 1^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου, οπότε το γεγονός αυτό καθόρισε αποφασιστικά την οικονομική τους ανάπτυξη. Τα πρώτα σημάδια του καπιταλισμού εμφανίστηκαν στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, αλλά σε μικρότερο βαθμό από ότι σε χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Λόγω των τεραστίων δαπανών του πολέμου στην Κριμαία, η Οθωμανική Αυτοκρατορία – για πρώτη φορά στην ιστορία – πήρε δάνειο από το εξωτερικό και, από τότε και έπειτα, προέκυπταν συνεχώς οικονομικές δυσκολίες.

Η περιοχή αποτελείται βασικά από δύο μέρη: η περίφημη γραμμή του Θεοδόσιου τη χωρίζει σε δύο μέρη. Η διχοτόμηση (πιο συγκεκριμένα η διαχωριστική γραμμή, τα όρια) όπως την άφησε στους γιους του, Αρκάδιο και Ονώριο, το 395 ο Μέγας Θεοδόσιος, χωρίζει τις δύο κουλτούρες και τους πολιτισμούς – τον ορθόδοξο και τον δυτικό – σχεδόν όπως είναι και σήμερα. Ο πρώτος χρησιμοποιεί Ανατολικό, Βυζαντινό, Κυριλλικό αλφάβητο. Ο τελευταίος κλίνει προς τη Δύση, η θρησκεία του έχει επίκεντρο τη Ρώμη, το αλφάβητό του χρησιμοποιεί λατινικούς χαρακτήρες.

Ο Χριστιανισμός υπάρχει κυρίως στο Βορρά αλλά δε σταματά στις όχθες του Σάβα· και η σέρβικη επικράτεια εκτείνεται από το Miskolc-Eger ως το Ráckeve-Komárom. Με την επέκταση αυτή, η τοπική εθνικιστική στάση ενισχύεται, η «Σερβική Αθήνα» αποκτά υπόσταση και, μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα, το Νόβι Σαντ γίνεται η ευρωπαϊκή πύλη της περιοχής. Ταυτόχρονα, η Κροατία παραμένει σχεδόν εξ ολοκλήρου Καθολική.

Η εμφάνιση των Ιλλυριών βοήθησε στον διαχωρισμό από τους Οθωμανούς. Ο συμβιβασμός του 1868 ήταν ένα μεγάλο βήμα για την Κροατία και σύμφωνα με αυτόν, η Ουγγαρία έγινε φίλη-χώρα της, και μετά από αυτό, η οικονομία της πρώτης άρχισε να αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς. Ως συνέπεια του Ρωσο-Τουρκικού πολέμου του 1877-1878, η Σερβία και το «Μαύρο Βουνό» (Μαυροβούνιο) αποκτούν αυτονομία και η οικονομία τους αρχίζει να αναπτύσσεται από εκείνη την εποχή. Η Μακεδονία παραμένει υπό το καθεστώς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μέχρι το 1913. Η ανεξαρτησία της Αλβανίας ανακηρύσσεται μόλις στα τέλη του 1912.

Το Ισλάμ, το οποίο είναι πολύ σημαντικό κατά τη διάρκεια της ένταξης στην ΕΕ, αρχίζει να εξαπλώνεται

θεαματικά στην περιοχή και εδώ, σε αντίθεση με την Ουγγαρία, το αποτέλεσμα της Οθωμανικής παρουσίας ήταν ο δανεισμός της θρησκείας. Η πολύχρονη τουρκική κατοχή ξεκινά με τον πόλεμο του Ριγόμεζό το 1389, που είναι μια θρηνητική ανάμνηση, και τελειώνει με το συνέδριο του Βερολίνου το 1878. Η πραγματική Τουρκία δημιουργείται με την εξαφάνιση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μετά τον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Λόγω της φτώχειας της περιοχής, το ποσοστό του εβραϊκού πληθυσμού που εγκαθίσταται είναι χαμηλό, αν και ξέφυγαν στο εξωτερικό από την Ισπανία (είναι οι λεγόμενοι Σεφαρδίτες Εβραίοι) και από τη Γερμανία (οι Ασkenάζι Εβραίοι) από τον διωγμό, αλλά ήταν λίγοι σε αριθμό. Εγκαθίστανται σχεδόν αποκλειστικά σε πόλεις και η παρουσία τους έχει σημαντική επιρροή στις τοπικές επιχειρήσεις, ιδίως στο εμπόριο και στα οικονομικά, που ήταν υποανάπτυκτα μέχρι εκείνη τη στιγμή.

Πίνακας 1: Τα πιο σημαντικά δεδομένα της περιοχής των δυτικών Βαλκανίων

Χώρα	Επιφάνεια (km ²)	Πληθυσμός (σε χιλιάδες)	ΑΕΠ ανά κάτοικο (βασισμένο στην ισοτιμία αγοραστικής δύναμης, USD)
Αλβανία	28 748	3 639	6 825
Βοσνία - Ερζεγοβίνη	51 129	4 613	6 418
Κροατία	56 542	4 489	14 768
Κόσσοβο	10 887	1 805	1 956
Μακεδονία	25 713	2 115	2 478
Μαυροβούνιο	14 026	672	3 212
Σερβία	77 474	7 379	6 745
Τουρκία	780 580	71 517	11 022

Πληθυσμός Χώρας Περιοχής (χιλιάδες άτομα) ΑΕΠ ανά κάτοικο με βάση την ισοτιμία αγοραστικής δύναμης. Πηγή: τοπικές εθνικές στατιστικές

Στην Κωνσταντινούπολη σκλαβοπάζαρα υπάρχουν ως τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και, στο μεγαλύτερο μέρος της περιοχής, η εκκαθάριση των υπόλοιπων υπηρετών γίνεται μόνο το 1920(!) και ο σχηματισμός της βιομηχανικής εργατικής τάξης και της μεσαίας τάξης ξεκινά με πολύ αργούς ρυθμούς. Η Αλβανία παραμένει η πιο υπανάπτυκτη χώρα της Ευρώπης μέχρι την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Μερικά ασιατικά τμήματα της Τουρκίας είναι ακόμα κάτω από το επίπεδο της Αλβανίας μέχρι και σήμερα. Τα πρώην σχέδια 1-3-5 ετών της Αλβανίας και της Γιουγκοσλαβίας περιλάμβαναν μεγαλειώδεις ιδέες σχετικά με το χτίσιμο της σύγχρονης οικονομίας, και σε βιομηχανικό επίπεδο κατάφεραν να δείξουν τα εξαιρετικά ποσοτικά αποτελέσματα, όπως και οι άλλες σοσιαλιστικές χώρες. Περίπου ο ίδιο πράγμα αλλά με διαφορετικό τρόπο: στη Γιουγκοσλαβία τα εθνικά σχέδια δεν ήταν υποχρεωτικά βάσει των οδηγιών. Η παραγωγή και η πώληση αυτό-διαχειριζόμενων επιχειρήσεων προσδιορίστηκαν κυρίως από τη σχέση προσφοράς – ζήτησης και η ηγεσία των εταιρειών δεν καθυστερήθηκε από την κομψότητα του apparatus από το (τοπικό) συμβούλιο των εργοστασίων, που επηρεάζει επίσης τις σημερινές ιδιωτικοποιήσεις. Η καρποφορία της εργασίας ήταν χαμηλότερη ακόμη και στο δεύτερο μισό του 1950 από ότι πριν τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Δεν υπήρχαν εθνικά οικονομικά σχέδια για την τουρκική βιομηχανία, αλλά λόγω του υψηλού μερίσματος του εθνικού κεφαλαίου και των διαφόρων στρατιωτικών πραξικοπημάτων (από τη δεκαετία του 1960: τέσσερις δεκαετίες – τέσσερα πραξικοπήματα), η οικονομική πολιτική της δεν ήταν διαφορετική από αυτή των υπόλοιπων Βαλκανίων.

Μεταφράστηκε από την Σταυρούλα Ριμπά (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης).

© DKE 2014

<http://www.southeast-europe.org>

Επικοινωνία: [dke\[at\]southeast-europe.org](mailto:dke[at]southeast-europe.org)

Σημείωση: Σεβαστοί ερευνητές, αν κάνετε μια αναφορά σε αυτό το τμήμα ή απόσπασμα του άρθρου, παρακαλούμε στείλτε μας ένα e-mail στο [dke\[at\]southeast-europe.org](mailto:dke[at]southeast-europe.org) για να μας το δηλώσετε.

Παρακαλούμε αναφερθείτε στο άρθρο ως εξής:

László Vértesy: Τα Δυτικά Βαλκάνια ως προς την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. (Μετάφραση από την Σταυρούλα Ριμπά) *International Relations Quarterly*, Τόμος 1. Αρ. 1 (Ανοιξη 2010) σελ. 1-8.

Σας ευχαριστούμε για την συνεργασία σας. *Αρχισυντάκτης.*